

Jennifer Petriglieri

USKLAJENI PARI

*Kako lahko partnerja ob svojem delu
cvetita tudi v ljubezni in odnosih*

Jennifer Petriglieri

USKLAJENI PARI

*Kako lahko partnerja ob svojem delu
cvetita tudi v ljubezni in odnosih*

UMco
20 let

Ljubljana 2021

Jennifer Petriglieri

USKLAJENI PARI

Kako lahko partnerja ob svojem delu cvetita tudi v ljubezni in odnosih

COUPLES THAT WORK

How Dual-Career Couples Can Thrive in Love and Work

Copyright © Jennifer Petriglieri, 2019. All rights reserved.

© za Slovenijo UMco, d. d., 2021. Vse pravice pridržane.

Prevod: Anja Radaljac

Izdajatelj in založnik: UMco, d. d.

Zbirka Preobrazba

Odgovorni urednik: Samo Rugelj

Knjigo uredila: Renate Rugelj

Jezikovni pregled: Aleksandra Kocmut

Oblikovanje ovitka: Žiga Valetič

Postavitev: Aleš Cimprič

Slika na naslovnici: Depositphotos

Tisk: Primitus, d.o.o.

Naklada: 400 izvodov, 1. natis

Ljubljana 2021

V okviru določil Zakona o avtorski in sorodnih pravicah so brez pisnega dovoljenja založbe prepovedani reproduciranje, distribuiranje, javna priobčitev, predelava ali druga uporaba tega avtorskega dela ali njegovih delov v kakršnem koli obsegu ali postopku, v številni fotokopiranje, tiskanje in shranjevanje v elektronski obliki.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

331.108.4

159.922.1

PETRIGLIERI, Jennifer

Usklajeni pari : kako lahko partnerja ob svojem delu cvetita tudi v ljubezni in odnosih / Jennifer Petriglieri ; prevedla Anja Radaljac. - 1. natis. - Ljubljana : UMco, 2021. - (Zbirka Preobrazba)

Prevod dela: Couples that work

ISBN 978-961-7136-07-4

COBISS.SI-ID 69863427

UMco, d. d., Leskoškova 12, 1000 Ljubljana

tel.: 01/ 520 18 39, e-pošta: bukla-urednistvo@umco.si, www.bukla.si

*Gianpiero, moji inspiraciji ter
Pietru in Arianni, ki najini življenji polnita
s srečo in presenečenji.*

VSEBINA

1. Tri tranzicije dvokariernih parov 11

Prva tranzicija

Kako lahko poskrbiva, da bo to delovalo?

2. Ko se obdobje medenih tednov konča 39
3. Boj, da bi nam uspevalo vse 63
4. Doseči soodvisnost 89

Druga tranzicija

Česa si v resnici želiva?

5. Slepa ulica 123
6. Nemiri in konflikti 149
7. Prehod na novo pot 173

Tretja tranzicija

Kdo sva zdaj?

8. Izgube in omejitve	203
9. Raziskovanje širnih obzorij	227
10. Usklajeni pari	251
<i>Dodatek: Preučevati dvokarierne pare</i>	283
<i>Končne opombe</i>	291
<i>Zahvala</i>	299
<i>Imensko in stvarno kazalo</i>	303
<i>O avtorici</i>	311

Usklajeni pari

1

Tri tranzicije dvokariernih parov

Ko je Cheryl ležala v bolnišnični postelji ob svojem novorojenčku, ne bi mogla biti srečnejša. Prihranila je dovolj, da si je v službi v podjetju, ki se je ukvarjalo s finančnim svetovanjem, lahko vzela trimesečni neplačani porodniški dopust, in uživala je ob misli na to, da bo dolge dni preživljala zgolj ob učenju, kako biti mama mali Annabel. To ji je veliko pomenilo. V otroštvu je bila Cheryl pogosto v skrbeh zaradi pomanjkanja denarja in kot mlada odrasla ženska je trdo delala, da bi zagotovila, da njenim lastnim otrokom tega ne bo treba. Njene sanje so se uresničevale in ponosna je bila na to. Nekoliko je bila sicer tudi nervozna zaradi večjega stanovanja, ki sta ga kupila skupaj z Markom – s tem sta namreč dosegla rob svojih finančnih zmožnosti – toda bila je hvaležna, da jim bo Markova plača pomagala pokriti stroške, medtem ko bo sama na porodniškem dopustu.

Cherylino sanjarjenje je nenadoma prekinil Mark, ki je vstopil s sijočim obrazom in vrečko oblačilc za novorojenčka, ki sta jih med hitenjem v porodnišnico pozabila doma. Zadnji dve leti je vztrajal v službi v korporaciji, ki jo je sovražil, medtem ko se je mrežil kot nor, da bi dobil priložnost za vstop v svet zagonskih podjetij. Zdelo se je, da se mu ta preskok kar naprej izmika, toda Annabelino rojstvo mu je očitno dvignilo razpoloženje.

Mark je poljubil Cheryl, dvignil Annabel ter se, ko je za-zehala, zastrmel v njene oči. »Sem ti rekel, da bodo prav take kot tvoje,« je rekel, nato pa izbruhnil: »Ugani, kaj se je zgodilo!« Zdelo se je, da je ves omotičen od vznemirjenja.

»Kaj?« je pričakujoče vprašala Cheryl.

»Pravkar me je poklical Sebastien. Pridobil je prva sredstva za svoje zagonsko podjetje in želi, da se mu pridružim!«

Cheryl je prebledela. To je bil natanko tak preskok, o kakršnem je Mark sanjal, toda to, da bi se pridružil zagonskemu podjetju v njegovi zgodnji fazi, bi pomenilo ogromno zmanjšanje njegove plače – morda celo delo brez plačila. Zaradi skromnih prihrankov in nove hipoteke bi se morala Cheryl na delo vrniti že po nekaj tednih. Vseeno ga je skušala podpreti, in tako je rekla: »To je čudovito! Ko prideva domov, se lahko pogovoriva, kdaj bi bil pravi čas za to.«

»Ne moreva, ljubica. Žal mi je, ampak Sebastien napreduje hitro in pravi čas je zdaj,« je odgovoril Mark in Cheryl stisnil roko. »Sem že dal odpoved. V zagonskem podjetju začnem v ponedeljek!«

Cheryl in Mark sta resnična človeka; spremenila sem le njuni imeni. Sta eden izmed številnih parov, s katerimi sem se pogovarjala med raziskovalnim delom za to knjigo. Njuna zgodba – h kateri se bomo vrnili v drugem poglavju – izpostavlja pogost vzorec: pri dvokariernih parih natančno domišljene načrte zelo pogosto porušijo nepričakovani dogodki, najsrečnejši trenutki v življenju pa se prekrivajo z nenadnimi spremembami in izzivi. Največje priložnosti porodijo tudi najtežje in najbolj razkrivajoče pogovore. Zdi se, da najpomembnejše osebne odločitve sovpadajo z najbolj odločilnimi poslovnimi priložnostmi.

Izzivi, s katerimi se soočajo dvokarierni pari, so precej dobro znani, vendar pa je na voljo presenetljivo malo tehtnih smernic za spopadanje z njimi. Večina kariernih nasvetov je namenjena posameznikom, izhajajo pa iz perspektive, kot da smo sami na svetu – brez partnerjev, otrok, sorojencev, prijateljev ali starajočih se staršev, ki jih je treba upoštevati.

Po drugi strani se večina nasvetov za pare osredotoča na njihovo intimno razmerje, ne pa na to, kako to vstopa v odnos z njihovimi kariernimi sanjami. In celo kadar skušajo nasveti to upoštevati, so pari bombardirani z vsebinsko praznimi nasveti, kaj naj storijo: »enakovredno si razdelita gospodinjska opravila«, »vzpostavita ravnovesje med zasebnim življenjem in kariero«, »vzemita si čas drug za drugega«, toda parom v resnici nič od tega ne pomaga, da bi imeli jasnejšo predstavo o tem, kako zadovoljiti svoje najgloblje potrebe pri delu in v ljubezni, kaj šele da bi jih naučilo, kako to udejanjiti. Nekateri imajo tiste, ki si prizadevajo za izpolnitev tako pri delu kot tudi v ljubezni, celo za brezupno naivne.

Prepričana sem, da je razlog, da trenutni nasveti parom ne pomagajo, to, da se dotikajo le površinske, praktične ravni, ne pa tudi silnic v ozadju, ki te težave ustvarjajo. Povedo nam, na katero mesto bi morali postaviti svoje kariere, kako si razdeliti gospodinjska opravila in vzdrževati zdravo razmerje, namesto da bi nam pomagali raziskati, zakaj nam te reči sploh povzročajo težave.

Številni izmed ljudi, s katerimi sem govorila, so oblikovali zapletene načine sinhronizacije svojih koledarjev, si razdelili gospodinjska opravila in uravnovesili svoje kariere. In vendar so se le redko pogovarjali o globljih psiholoških in družbenih silnicah, ki prav tako močno vplivajo nanje. S tem imam v mislih njihove boje za moč in nadzor, vloge, za katere so pričakovali, da jih bodo igrali v svojih skupnih življenjih, njihove osebne upe in strahove ter kolektivna pričakovanja glede tega, kaj sploh definira dobro razmerje in kariero.

Medtem ko pari o njih morda ne govorijo veliko, te globlje psihološke in družbene silnice vplivajo na način, na katerega stopajo v odnose, in na odločitve, ki jih sprejemajo. Vplivajo na to, kako se ljudje vedejo, in na obliko njihovega razmerja. Včasih, denimo med tranzicijami, na katere se ta knjiga osredotoča, se te silnice lahko zdijo premočne in neizbežne, spet drugič pa so samo nežen tok, ki nosi par s seboj. Ljudje se lahko zelo zavedajo nekaterih izmed teh silnic, druge pa jim ostajajo zgolj nakazane ali celo nezavedne. Med svojim raziskovanjem sem odkrila, da lahko te silnice pare, če se ti ne ukvarjajo z njimi, zadržujejo in vodijo v spore. Če pa jih razumejo in delajo z njimi, jim lahko omilijo praktične izzive in jim pomagajo, da zacvetijo.

Onkraj deljenja gospodinjских opravil

Moj cilj pri pisanju te knjige je seči preko praktičnega vidi-ka in ponuditi globlje razumevanje psiholoških in družbe- nih silnic, ki so podlaga izzivom, s katerimi se soočajo dvo- karierni pari. Pokazati želim tudi, kako lahko razmišljanje in pogovarjanje o teh silnicah parom pomaga, da postanejo uspešnejši in bolj izpolnjeni v ljubezni in pri delu.

Pred petimi leti sem se podala na pot razkrivanja življenj dvokariernih parov, da bi spoznala, ne le kdaj in zakaj se pari znajdejo v težavah, temveč tudi, kdaj in zakaj pari vzcvetijo, ter da bi na podlagi tega razumevanja razvila na- tančnejši pristop k svetovanju parom, kako naj poskrbijo, da bodo njihova življenja zanje delovala.

Svoje raziskovanje sem začela s preprostim vprašanjem: *Kako lahko partnerja ob svojem delu cvetita tudi v ljubezni in odnosih?* Ob začetku raziskovanja sem naivno predvideva- la, da se pari s težavami soočajo zlasti na začetku razmerij, nato pa na neki točki ugotovijo, kako naj uskladijo ljube- zen in delo tako, da bodo skozi življenje potovali bolj ali manj gladko. Globlje ko sem raziskovala, bolj nejasna je postajala slika. Težave so se pojavljale med celotnim de- lovnim življenjem para, kar je pomenilo, da se morajo z vprašanjem, kako se njihova razmerja in njihove kariere skladajo, spopasti večkrat in vedno znova.

Ko sem intervjuje opravila z večjim številom parov, se je slika začela jasni. Med njihovimi težavami sem opa- zila podobnosti. Še več: ugotovila sem, da so te težave v skupnem življenju para predvidljive. Odkrila sem, da se dvokarierni pari v svojih delovnih življenjih soočijo s tremi večjimi tranzicijami. Vsaka izmed njih od parov zahteva,

da se soočijo z različnimi izzivi, in vsaka lahko, če je le dobro usmerjana, razmerje obnovi in ga še poglobi.

Kartiranje teh tranzicij mi je izzive, s katerimi se dvokarierni pari soočajo, pomagalo razumeti v novi luči. Razkrilo je psihološke in družbene silnice, ki so bile gonilo izzivov – življenjske dogodke, pritiske, pogojene s konformizmom, spremembe vlog. Naučilo me je tudi, kako lahko razmišljanje in pogovarjanje o teh silnicah parom pomaga cveteti v ljubezni in pri delu, se izogibati obžalovanjem, neuravnovešenosti in počasnemu oddaljevanju.

Rezultat je ta knjiga: portret tega, kakšna so življenja dvokariernih parov *v resnici* – in vodič, kako jih izboljšati.

Vzpon dvokariernih parov

Preden se poglobimo v tematiko, je pomembno, da upoštevamo, da je biti v dvokariernem paru dandanes običajno. V več kot petinšestdeset odstotkih parov v Severni Ameriki in Evropi delata oba partnerja, in to število vsako leto narašča.¹ Celó v državah, kakršna je Japonska, kjer je odstotek dvokariernih parov nižji, je ta trend v porastu.²

Eden izmed očitnih razlogov zanj je ekonomija. V današnjem dragem in negotovem svetu dve plači parom pomagata pri spopadanju z vse bolj strmo naraščajočimi cenami in zagotavljata finančno zaledje, če bi bila ena oseba v paru odpuščena z delovnega mesta.

Toda ekonomska nuja je le del širše slike. Povsod po svetu postajajo pari vse bolj egalitarni. Tako moški kot ženske izpolnjuječe življenje vse bolj opredeljujejo kot hkratno dobro kariero *in* dejavno vlogo doma. In četudi se o tem

manj govori, obstaja ogromno dokazov, da je za pare dobrodošlo, kadar oba partnerja delata *in* se hkrati posvečata družinskemu življenju.

Kadar ima ena od oseb stabilne dohodke, ima druga večjo svobodo, da se prekvalificira, raziskuje alternativne poti in sprejema karierne spremembe. Sprejeti upad prihodkov, da bi lahko postal podjetnik, na primer, je mnogo prijetneje, če veš, da bo plača tvoje partnerice pokrila račune. Raziskave tudi kažejo, da partnerja, kadar oba delata, bolj cenita kariere drug drugega, kar ju poveže tudi čustveno.³

Ko sta oba partnerja delovno aktivna, imajo doma od tega korist tako njuni otroci kot njuno razmerje. Če se z njimi igrata in jim pri domačih nalogah pomagata oba starša in če družina obeduje skupaj, imajo otroci boljše socialne veščine in so uspešnejši v šoli.⁴ Pari se manj prepirajo, imajo bolj zadovoljujoče razmerje in več spolnih odnosov, ko h gospodinjskim opravilom pomembno prispevata oba partnerja.⁵ Morda je najbolj presenetljivo, da imajo pari, v katerih oba partnerja zaslužita približno enako in si enakovredno delita gospodinjska opravila, osupljivih osemindeset odstotkov manj možnosti za ločitev kot povprečen par.⁶

Kljub temu naboru prednosti pa življenje dvokariernih parov ni postlano z rožicami. Logistika, ki je morda bolj preprosta, ko eden izmed partnerjev služi kruh, drugi pa skrbi za dom, lahko postane pravo bojno polje. Številni pari, s katerimi sem govorila, so z menoj podelili strašljive zgodbe o polomijah s službenih potovanj ali o tem, kako je otrok zbolel prav na dan, ko sta oba imela pomembne sestanke. Organizacija življenja je še večji izziv za tiste pare, ki živijo daleč od razširjene družne. Ob manjši podporni socialni mreži so nekateri pari pod pritiskom, da se

s kompleksnimi intimnimi in družinskimi dogodki spopadajo spolnoma sami.

Poleg tega so kariere za vse, ne le tiste v parih, postale mobilnejše. Povprečni delavec bo med svojim delovnim življenjem zamenjal deset do petnajst organizacij.⁷ Organizacije ne zagotavljajo več vseživljenjske zaposlitve, ljudje pa dejavno menjajo službe, s čimer zasledujejo rast in nove priložnosti. Več kariernih možnosti ima seveda številne prednosti, toda nobenega dvoma ni, da je sprejemanje teh odločitev stresno in da je stres lahko še toliko večji, če svoje odločitve usklajuješ z bližnjimi.

Ljudje dajejo vse manj poudarka na pripadnost organizacijam, vse več pa karieri kot viru smisla svojega življenja. Zdaj je to, kaj počnemo, bolj kot kdaj prej povezano s tem, kdo smo in kako se definiramo.⁸ Ko se tako identiteta, samozavest in občutek smisla vpenjajo v naše kariere, ni nič čudnega, da veliko naporov vlagamo v to, da bi bile uspešne. Na kratko: veliko delamo.

Ti trendi postavljajo dvokarierne pare pred številne bitke, dileme in vprašanja: ali lahko imava oba enako pomembni kariere ali morava eno postavljati nad drugo? Kako lahko v življenje vključiva obveznosti do otrok in družine, ne da bi pri tem žrtvovala delo? Ali prav vse terja kompromise ali pa lahko najdeva rešitve, ki so nama obema resnično v korist? In najbolj temeljno vprašanje: *Kako lahko cvetiva tako v ljubezni kot pri delu?*

Ta vprašanja zame niso le stvar akademskega zanimanja. To so vprašanja, s katerimi sem zadnjih štirinajst let živela in se z njimi borila tudi sama.

Raziskovati dvokarierne pare in hkrati pripadati enemu od njih

Nekega marčevskega jutra leta 2010 sem se ob treh zjutraj odločila, da bom opustila svojo kariero. Bila sem sredi prehoda iz korporativnega v akademski svet in pri triintri-desetih sem bila med najstarejšimi študentkami v svojem doktorskem programu. Bila sem tudi mama dveh čudovitih, živahnih in pogosto budnih otrok, starih še ne dve leti.

Kot številni novopečeni starši sva bila tudi jaz in moj mož Gianpiero na pravem čustvenem vrtiljaku. Oboževala sva drobceni bitji, ki sva ju pripeljala v ta svet; dajali sta nama občutek globokega smisla in naju vsak dan presenečali. Za naju sta bili v vseh pogledih čudoviti; in vendar je bila količina energije in časa, ki sva ju morala in želela vložiti vanju, pogosto prevelika. Bila sva sredi svojega devetnajstega meseca prekinjanega spanca in nič ni kazalo, da se bo vzorec treh ali štirih nočnih vstajanj kmalu porazgubil. Bila sva več kot izčrpana.

Ko sem razmišljala o prihajajočih letih, si nisem mogla predstavljati, da bo to delovalo. Oba sva bila ambiciozna in verjela sva v nadarjenost drug drugega, toda akademski prostor je zahteven, stresen sistem, v katerem lahko zgolj napreduješ ali nazaduješ. Prava natezalnica je. Če bi Gianpiero ne uspeval še naprej pri svojem poučevanju in pisanju, bi izgubil službo na poslovni šoli, kjer je delal. Enako je veljalo, da bi sama, če ne bi opravljala novih, objavljenih raziskav, nikoli ne našla službe. Četudi sva bila motivirana, se ni bil nobeden od naju pripravljen odpovedati času, namenjenemu najinima otrokoma ali drug drugemu. Nekaj je bilo treba opustiti.

Moji prijatelji in starša (ki sta bila tudi sama dvokarierni par) so me spodbujali, da si vzamem premor. Sprva sem se upirala. Vedela sem, da se mi bodo, če se ustavim za več kot nekaj mesecev, vrata v akademski svet zaprla, jaz pa sem želela vsaj poskusiti doseči svoje sanje. Iskala sem knjige, nasvete – karkoli, kar bi me usmerilo na pravo pot – toda vse, kar sem našla, so bili recepti, kako si razdeliti hišna opravila, ali zgodbe o parih, ki so na neki čudežni način našli popolno ravnovesje. Gianpiero je opravljal dobršen delež nakupovanja, kuhanja in čiščenja, toda ravnovesje se nama je vendarle izmikalo. Ko je nastopila tista marčevska tretja ura zjutraj, sem imela dovolj. Počakala sem na najin zajtrk – močna črna kava in toplo mleko – ter razkrila svoje namere. Pričakovala sem njegovo olajšanje in mlačno nasprotovanje. Dočakala sem nekaj popolnoma drugega.

»To govoriš, ker si neprespana,« je rekel Gianpiero. »Niti slučajno ti ne bom pustil, da zavržeš svoje sanje, ne zdaj.« Obsedela sem v osupli tišini, on pa mi je povedal, da sem tik pred tem, da naredim ogromno napako, ki jo bom grenko obžalovala, in da ne bo samo stal in gledal zraven. Opomnil me je, da je bil prva oseba, ki sem ji zaupala, da želim narediti doktorat, in koliko mi je to pomenilo. Opomnil me je, da tokrat ne oklevam prvič, odkar sem začela, in da tokrat tudi ne bo zadnjič. Bila sem razdražena. Videl je to. Želela sem si čaja in sočutja; on pa mi je dal ljubečo brco v rit. In vendar je imel prav. Če me ne bi spodbodel, da se postavim na noge in se prebijem skozi to boleče obdobje, moja kariera danes nikakor ne bi bila na isti točki. Morda kariere sploh ne bi imela.

Gianpierov ljubeči izziv me je rešil – ali me, natančneje, oblikoval. Še naprej vpliva na to, kdo sem – ne le kot žena

in mati, temveč tudi kot profesionalka. In jaz oblikujem njega. Kakor je bilo to tedaj zame težko, mi ta njegov izziv ni bil nekaj neznanega. Tudi jaz sem naredila nekaj podobnega zanj ob nekem drugem zajtrku nekaj let predtem. Bila sva na Siciliji, obiskat sva šla svoje domače kraje, in niti vznemirljivost najine še vedno nove ljubezni ni mogla preglasiti njegovega poklicnega nemira. Bil je samozaposlen kot svetovalec in inštruktor, a hrepenel je po tem, da bi lahko poučeval za polni delovni čas. Dve leti je iskal brez uspeha in vsaka zavrnjena prijava ga je bolela.

Tistega jutra mi je, medtem ko sva zajtrkovala mandljevo granito, kot mimogrede povedal, da je izbrisal elektronsko sporočilo predstojnice oddelka evropske poslovne šole, za katero si je zelo želel delati. Že dvakrat so ga povabili na razgovor, toda v nobenem primeru ni dobil ponudbe. Zdaj mu je napisala, da se je pojavilo prosto učiteljsko mesto, toda bilo je le začasno. Rekel je, da ima že dovolj začasnih projektov in zavrnitev in da ne bi prenesel še ene.

»Nor si, če ne sprejmeš. Ko boš enkrat tam, te nikakor ne bodo hoteli izpustiti iz rok,« sem rekla in vedela sem, kaj govorim.

»Ti me vidiš skozi rožnata očala,« je odgovoril, »oni pa skozi poslovna.«

Tedaj še nisem vedela, da bom nekoč napisala knjigo o tem, kako zabrisana je lahko ta meja za dvokarierne pare, toda nisem si mogla kaj, da ne bi odgovorila: »Skozi oboja te vidim.« Nato sem na mizo privlekla njegov prenosnik, šla v njegovo mapo z izbrisanimi elektronskimi sporočili in napisala enovrstični odgovor njegovi prihodnji predstojnici oddelka (in kasneje tudi moji). »Kdaj začnem?« Zdaj dela tam že trinajst let.

Ko sem zaključevala to knjigo, sem vedela, da nama gre v tem obdobju kar dobro. Vedela pa sem tudi, da je, tako kot marca 2010 ali decembra 2004, vse v življenju le obdobje. V svojem skupnem življenju sva se že spopadla in se bova gotovo še naprej soočala s številnimi izzivi. Včasih jih predelava dobro, drugič slabše. Do zdaj sem vsakokrat, ko sva se spopadla z ovirami, iskala utemeljene nasvete in večinoma ostajala praznih rok. Midva in številni izmed najinih prijateljev, kolegov in študentov smo se zmedeno prebijali skozi svoje dvokarijerne izzive, pri čemer nismo bili vedno uspešni. Medtem ko sem živela svoje lastne izkušnje in bila priča toliko drugim, sem pogosto razmišljala: »Mora obstajati način. Mora obstajati pristop k življenju, kakršno sva si izbrala, ki lahko več parom pomaga, da cvetijo.«

Opazovanje zgodnjih vzorcev

Med svojim raziskovanjem sem se pogovarjala z več kot stotimi pari. Četudi je bila v podrobnostih zgodba vsakega para edinstvena, so vsi doživljali podobne vzorce dobrih in slabih obdobj. Vsi so se spopadali s podobnimi izzivi v podobnih obdobjih življenj in razmerij. Ko sem začela opazovati, da ti vzorci veljajo za različne pare, in ko sem spoznala, da ta obdobja pretresov sovpadajo s kariernimi stopnjami in dolžino razmerja, sem o parih začela razmišljati z vidika njihovih življenjskih ciklov.

Osupnilo me je, da psihologi, ki so kartirali življenjske cikle odraslih ljudi, tega niso naredili za pare. Prav tako ni teh življenjskih stopenj nihče kartiral v povezavi s karierami

in s tem, kako prehajanje ljudi med temi stopnjami vpliva na prehajanje njihovih partnerjev.

Ideja o tem, da je življenje popotovanje z značilnimi stopnjami, je že stara. Pojavlja se v antičnih spisih, v Shakespearovih dramah in v delih drugih velikih pisateljev. V novejšem obdobju je delo psihologov Erika Eriksona (*Identiteta in življenjski cikel*, UMco, 2014) in Daniela Levinsona pripeljalo do globokega razumevanja življenjskih stopenj odraslega življenja in zlasti tranzicij med njimi. V teh prehodih, razlaga Erikson, moramo razrešiti razvojne težave, značilne za vsako od stopenj.⁹ Te »razvojne krize«, kot jih imenuje Levinson, niso le nujne, temveč tudi zaželene.¹⁰ Prav razvojne krize, s katerimi se soočamo v svojih tranzicijah, imajo potencial za rast in brez njih bi se naš razvoj ustavil.

Bolj ko sem se poglobljala v svoje zbrane podatke, jasneje sem videla vzporednice med posameznikovimi razvojnimi tranzicijami, ki jih opisujeta Erikson in Levinson, in med tranzicijami parov, ki sem jih preučevala sama. Videla sem tudi ključne razlike: značilne tranzicije *parov* in izzive, s katerimi sta se morali, da bi lahko zacveteli na naslednji stopnji svojega razmerja, karier in življenj, soočiti obe osebi.

Tri tranzicije

Odkrila sem, da gredo dvokarierni pari od svojih začetkov pa do upokojitve skozi tri značilne tranzicije. Vsaka od teh tranzicij par potisne v območje novih vprašanj, drugačnih skrbi in novih načinov vzpostavljanja odnosa. In vsaka zahteva, da se par spopade s specifičnimi psihološkimi

in družbenimi silnicami, ki so osnova njunega razmerja. Tranzicije par prisilijo, da se spopade z globljimi plastmi svojega razmerja in življenj, obenem pa zajemajo tudi revizijo dogovorov, ki so se oblikovali med prejšnjimi tranzicijami.

Prvi prehod terja, da par preide od vzporednih, neodvisnih karier in življenj v *soodvisnost*. Delo te tranzicije je zavestno prilagajanje prvemu velikemu življenjskemu dogodku – pogosto je to velika karierna priložnost ali prihod otroka – s katerim se pari soočijo skupaj. Da bi uspešno krmarili skozi svojo prvo tranzicijo, se morajo pari izpogajati o tem, kakšno mesto naj imata karieri obeh partnerjev in kako si razdeliti družinske obveznosti tako, da bosta obe osebi v paru cveteli in gojili čim manj obžalovanj. Pri tem osebi oblikujeta skupno pot, po kateri potujeta vse do svoje druge tranzicije.

Delo druge tranzicije je *recipročna individuacija*. Naj vas izraz ne odvrne. Pomeni, da mora par svoj fokus preusmeriti stran od zahtev in pričakovanj drugih ljudi in ugotoviti, kaj si obe osebi želita od karier, življenj in skupnega razmerja. To tranzicijo navadno zaznamujejo občutki nemira in utesjenosti, ki odpirata prostor eksistencialnim vprašanjem o usmeritvi in smislu. Od para zahteva, da obe osebi odkrijeta svoja edinstvena zanimanja in želje ter ponovno določita vloge, ki jih igrata v življenju druga druge. S tem ko opravita delo na globljih ravneh svojega razmerja, se partnerja ponovno izpogajata tudi glede delitve karier in družinskih obveznosti, določenih med prvo tranzicijo. Če je povsem uspešna, je rezultat te tranzicije širša pot, po kateri par potuje, dokler ne prispe do tretje tranzicije.

Delo parov med tretjo tranzicijo je na novo *vzpostaviti same sebe* na način, ki je utemeljen v njihovih preteklih

dosežkih, medtem ko jim hkrati odpira nove možnosti za prihodnost. To tranzicijo spodbudijo spremembe vlog – partnerji postajajo bolj izkušeni delavci, otroci odhajajo od doma, družba jih začne dojemati kot starejšo generacijo – ki se odrazijo v identitetnih prazninah. Te praznine spremljajo občutki izgube, ki jih je treba predelati, obenem pa tudi odpirajo prostor za nove priložnosti. Partnerji se lahko začno utapljati v teh prazninah in se oddaljijo, ali pa jih uporabijo kot prostor raziskovanja in ustvarjanja nečesa novega. Da bi lahko storili to slednje, se morajo soočiti z nerazrešenimi razvojnimi nalogami prvih dveh tranzicij in se nato poigrati z idejo, kdo bi lahko postali, glede na svoje nove ambicije in prioritete. Pri tem si pari izoblikujejo pot, po kateri lahko potujejo z na novo porojenim smislom.

Tri tranzicije so medsebojno povezane. V prvi tranziciji se osebe s tem, ko se zavestno prilagajajo velikemu življenjskemu dogodku, implicitno pogajajo tudi glede vlog, ki jih bodo igrale v partnerjevem življenju. Sčasoma postanejo te vloge omejujoče in porodijo nemir ter preizpraševanje, ki vodi do druge tranzicije. Med drugo tranzicijo se tako deloma spopadamo s stranskimi učinki prve. Podobno pari ne morejo zaključiti tretje tranzicije, ne da bi predtem predelali obžalovanja in razvojne neuravnoteženosti, ki so jim ostale po prvih dveh tranzicijah.

Nekateri ljudje se bodo s tremi tranzicijami soočili z istim partnerjem, medtem ko bodo drugi skozi različne tranzicije prehajali z različnimi partnerji. Kljub tem variacijam, ki jih bom raziskovala v knjigi, pa vse tri tranzicije sledijo podobnemu vzorcu.

Vzorec tranzicij

Vsaka tranzicija se začne s sprožilcem, zaradi katerega je parom težko nadaljevati po poti, ki so jo oblikovali na svoji prejšnji stopnji, pa naj bosta to neodvisni poti, po katerih sta partnerja potovala pred prvo tranzicijo, združena pot, ki sta jo oblikovala med prvo tranzicijo in po kateri sta potovala do druge, ali pa razširjena združena pot, ki jo pari oblikujejo med drugo tranzicijo in po kateri potujejo vse do tretje.

Sprožilci za prvo tranzicijo so veliki življenjski dogodki, ki izhajajo iz kariernih in zasebnih življenj: potreba po selitvi, napredovanje, odpustitev, prihod novorojenčka, potreba po skrbi za starajoče se starše ali pa družinske zdravstvene težave. Sprožilci druge tranzicije izhajajo iz naših notranjih svetov in se izražajo kot eksistencialna vprašanja in dvomi o tem, čigavo življenje v resnici živimo. Sprožilci tretje tranzicije se pojavljajo v obliki spremembe vlog, ki ustvarjajo identitetne praznine in odpirajo vprašanja, kaj narediti s časom in energijo, ki sta nam še preostala.

Četudi so sprožilci pomembni, pa niso tisto, kar vsako od tranzicij določa. Sprožilci razkrivajo le določujoča vprašanja vsake tranzicije. Najti odgovore na ta vprašanja postane naloga para med vsako tranzicijo. Vzorec, ki ga je razkrilo moje raziskovanje, nakazuje, da so tri vprašanja, s katerimi se bo med tranzicijami soočila večina parov, naslednja:

- Prva tranzicija: *Kako naj poskrbiva, da bo to delovalo?*
- Druga tranzicija: *Česa si resnično želiva?*
- Tretja tranzicija: *Kdo sva zdaj?*

Ta ključna vprašanja segajo k jedru tega, kako pari živijo in kako strukturirajo pot, ki obema omogoča, da cvetita. Ko se pari spopadejo z določujočim vprašanjem svoje tranzicije, jih vrže iz ravnovesja in pojavijo se dvomi. Četudi je ta destabilizacija neprijetna, je v resnici koristna, saj pare spodbudi, da znova premislijo in preoblikujejo svojo pot.

Osrednje izkustvo vseh tranzicij je obdobje bojevanja, med katerim so pari ujeti med staro in novo. Čutijo, da pot, po kateri so potovali v preteklosti, zanje ne deluje več, niso pa prepričani, kako jo oblikovati na novo. Vsaka tranzicija ima svoj nabor pasti, ki so značilne za stiske, ki se v njej pojavljajo in v katerih se pari lahko zataknejo. Nekateri pari ne zmorejo uiti tem pastem in svojo skupno pot končajo. Drugi najdejo pravo smer in odkrijejo, kako svojo pot preoblikovati, da se lahko premaknejo naprej.

Pari po vsaki tranziciji, med katero se trudijo za skupno pot, vstopijo v bolj stabilno obdobje, v katerem potujejo po tej poti. V teh obdobjih se pari sprostijo in se v miru nadihajo. Globlje psihološke in družbene silnice, ki so se med tranzicijo zdele vseprežemajoče, se umaknejo in postanejo le še nežni vplivi. Izgrajujejo srečne spomine, polne posebnih družinskih uric, romantičnih trenutkov, karijerne rasti in dejavnosti s prijatelji. Ali pa potujejo skozi domače rutine in uživajo v mirni domačnosti. Naposled se soočijo z novimi sprožilci, in tedaj se podajo v svojo naslednjo tranzicijo – in cikel se ponovi.

Življenje kot zaporedje tranzicij

Četudi je moja raziskava razkrila, da so te tranzicije predvidljive, pare pogosto presenetijo. To se je zgodilo tudi Davidu in Melissi.

Ravnokar sta se po peturni vožnji od univerze Emory v Atlanti, kjer sta odložila svojo najmlajšo hčerko, ki je začnjala študij, vrnila domov na Florido. Ko sta z vzdihom sedla na svoja običajna stola v kuhinji in si nalila kozarec svojega najljubšega vina, sta začela obujati spomine na potovanje, ki ju je privedlo do te točke.

Pred tridesetimi leti sta tudi sama diplomirala – David se je z diplomo iz poslovnih ved podajal na obetavno karierno pot v velikem računovodskem podjetju, Melissa pa je z diplomo iz psihologije počasi vstopala v svet stikov z javnostjo. Poročila sta se, si kupila dom v bližini staršev v Bostonu in začela načrtovati lastno družino.

Dve živahni hčerki sta prišli z le osemnajstmesečnim razmikom in življenje je nenadoma postalo zapleteno: nenadoma sta se znašla v prvi tranziciji in se borila z nočmi brez spanca, medtem ko sta se hkrati skušala izmojstriti pri vse zanimivejših – in vse zahtevnejših – službenih nalogah. Ravno ko jima je uspelo najti neki ustaljen ritem, so Davidu ponudili napredovanje na mesto vodje delovne skupine na Floridi.

Njnuni karieri sta bili vselej enakovredni, toda če bi se preselila na Florido, bi Davidova nenadoma dobila prednost. Usklajevati karieri in družino je bilo težko že s podporo staršev v bližini; kako naj bi jima uspevalo skorajda tisoč osemsto kilometrov stran? In kaj bi se ob tem zgodilo z Melissino kariero?

Tedni mukotrpnega preudarjanja so se končali z odločitvijo, da se vendarle preselijo na jug. Davidovo podjetje je Melissi pomagalo najti novo službo, njegova višja plača pa je pomagala plačevati varstvo za otroka. Njuni malčici sta zrasli v dekleti. Raziskovanje floridskih obal ob koncu tedna, počitnice z družino, cvetoči karieri – to je bilo zlato obdobje, dokler ju ni dvanajst let kasneje zadel nov zastoj.

Njuna druga tranzicija se je začela, ko sta bila v zgodnjih štiridesetih. Davida je korporativno življenje razočaralo in spraševati se je začel, ali je računovodstvo še vedno zanj. Melissa se je želela podati na lastno poslovno pot. Sanjala je o tem, da bi vzpostavila svojo lastno agencijo za stike z javnostmi. Toda ali sta si lahko privoščila raziskati nove možnosti? Z dvema najstnicama, hipoteko in obetajočimi se univerzitetnimi šolninami je bilo tveganje veliko.

Negotovost tega obdobja je od njunega razmerja terjala velik davek. Niti David niti Melissa nista čutila, da druga oseba resnično razume ali spoštuje željo po spremembi, in njuno karierno nezadovoljstvo se je prelilo v njun zakon. Drobní nesorazumi so podžigali vse večjo zamero in več kot le enkrat sta pomislila na ločitev. Toda šest let kasneje se je zdelo, da sta se spravila v red. Podpirala sta nove vloge drug drugega. David je sprejel vodstveni položaj v manjšem računovodskem podjetju, kjer je užival v večji neodvisnosti. Melissa se je podala na pot neodvisnosti, in po prvotnih težavah s pridobivanjem strank je zdaj cvetela. Njuni hčerki sta bili srečni in navdušeni nad študentskim življenjem. David in Melissa sta čutila, da sta razrešila skrivnost dvokarierne uspešnosti in postala močna zgleda svojima hčerama.

Zakaj sta se torej nenadoma počutila tako nemirno? Nekaj časa sta sedela v tišini, uživala v vinu in zaznavala neobičajno tišino v svojem zdaj praznem domu. Jasno je začelo postajati, kako malo časa sta v zadnjih desetih letih preživela sama skupaj. Bilo jima je nekoliko nelagodno, kot dolgo izgubljenima prijateljema, ki se, ko se po dolgo časa spet srečata, sprašujeta, koliko se je druga oseba spremenila. Končno je David prekinil tišino. Obrnil se je k Melissi in priznal: »Ljubica, nisem več prepričan, kdo sva.«

Nenadoma sta se po vsem, kar sta že prestala skupaj, znašla v novi, tretji tranziciji.

Številne pare, s katerimi sem se pogovarjala med svojim raziskovanjem, je presenečala potreba, da preidejo zaporedne tranzicije. Melissa in David sta uspešno prestala prvi dve, nato pa ju je osupnilo spoznanje, da se nenadoma podajata v tretjo, pri čemer izida skorajda nista znala napovedati. Medtem ko so te tranzicije lahko čustveno naporne, so, če k njim pristopimo na pravi način, tudi poživljajoče. Predstavljajo razvojni imperativ in imajo moč, da osmislijo in dajo nov zagon življenjem dvokariernih parov ter jim tako pomagajo, da cvetijo tako v ljubezni kot pri delu.

Kako uporabljati to knjigo

Preostanek te knjige je razdeljen na tri dele – enega za vsako od tranzicij. Vsak del ima tri poglavja: prvo se osredotoča na sprožilce te tranzicije in razvojna vprašanja, ki jo

definirajo, drugo osvetli obdobje stisk te tranzicije ter pasti in slepe ulice, v katere se pari lahko ujamejo, tretje pa raziskuje, kako lahko pari razrešijo določujoče vprašanje te tranzicije in na novo oblikujejo svojo skupno pot. Ob koncu vsakega dela vas čaka povzetek ključnih dinamik te tranzicije, ki jih lahko uporabite za enostavnejše vračanje k vajam in orodjem vsakega poglavja.

Vsako poglavje se začne z zgodbami resničnih parov, ki ponazarjajo tematike tega poglavja. Z vami bom delila zgodbe več kot tridesetih parov, ki sem jih intervjuvala. Ni vam treba slediti vsem osebam ali njihovim zgodbam. Vsaka zgodba stoji sama zase, vse skupaj pa naj bi k teoriji in nasvetom dodale bogastvo in raznolikost ter oživile koncepte v tej knjigi. Vsako poglavje se končuje s praktičnimi idejami in vajami, ki vama s partnerjem lahko pomagajo prebiti se skozi tranzicijo.

To knjigo sem napisala za ljudi na vseh stopnjah njihovega dvokariernega življenja vse od svežih parov, ki so šele na začetku svojih karier, do tistih, ki se približujejo upokojitvi in so morda v svojem drugem ali tretjem pomembnem razmerju. Nekateri ljudje bodo uživali v branju te knjige od začetka do konca. Drugi se bodo želeli zatopiti v poglavja, ki obravnavajo tranzicijo, v kateri trenutno so. Če vam je drugi pristop bližji, vas vseeno spodbujam, da se dotaknete tudi tranzicije, ki je bila pred obdobjem, v katerem trenutno ste, in tiste, ki šele prihaja. Pogled nazaj je odličen način, da lažje razumemo, kje smo trenutno, pogled naprej pa vam lahko pomaga oceniti, kaj vas še čaka.

Raziskava

Vsega skupaj sem zbrala zgodbe sto trinajstih parov. Zastavitev študije je podrobno opisana v dodatku. Pari, katerih zgodbe bom predstavila, so raznoliki. V njih se je našel širok nabor oseb, od vodij uspešnih podjetij, strokovnjakov iz srednjega razreda, ki se trudijo zgraditi kariere, in podjetnikov, ki se trudijo vzpostaviti povsem nova podjetja, pa vse do svobodnjakov. Vključujejo pare v zgodnjih dvajsetih, pare v šestdesetih in pare v vseh vmesnih desetletjih. Za nekatere pare je to prvo razmerje, drugi so v svojem drugem ali celo tretjem, med njimi pa so tudi zakoni z zapletenimi družinskimi položaji. Prihajajo iz dvaintridesetih držav na štirih celinah. Številni imajo otroke, drugi so brez otrok; nekateri so heteroseksualni, drugi homoseksualni. Njihova etnična, religijska in narodnostna ozadja so različna. Vsi so opravili višjo šolo, nekateri pa so zaključili tudi univerzitetni študij. Njihova skupna točka je, da so vsi predani svojim karieram in partnerskemu razmerju.

V vseh parih, s katerimi sem se pogovarjala, imata obe osebi *kariere*, ne le službi. Pri definiciji kariere sem sledila stopinjam večine raziskav, ki se ukvarjajo s karierami in ki kariere definirajo kot zaporedje strokovnih ali vodstvenih položajev, ki terjajo visoko raven predanosti in zajemajo neko obliko stalnega razvoja. Nekateri ljudje s karierami si želijo prodrati v vrhunske organizacije, ni pa to želja vseh. Skupna točka med njimi je središčna vloga, ki jo delo igra v njihovih življenjih, in njihova predanost rasti znotraj in preko njihovega delovnega področja – pa naj to pomeni premikanje po hierarhični lestvici navzgor, poglobljanje lastne strokovnosti ali pa nadaljevanje učenja.

Včasih me vprašajo, zakaj se ukvarjam specifično z dvokariernimi pari, in ne z vsemi pari, v katerih delata oba partnerja. Razlog se skriva v tem, da je za ljudi, ki so orientirani h karieri, njihovo delo osrednji gradnik njihove identitete. Njihova psihološka naložba in predanost delu sta vzporedni njihovi predanosti odnosu. Prav ta kombinacija predanosti je tisto, na kar se osredotoča ta knjiga. Ustvarja lahko napetosti, konflikte in žrtve, a tudi skupno rast, izpolnitev in harmonijo. Moja raziskava opisuje poti, ki vodijo k vsem tem različnim izidom.

Moja osrediščenost na dvokarierne pare pomeni, da je večina ljudi, ki sem jih intervjuvala, srednjega razreda. Medtem ko ta vzorec ne odraža celotne družbe, je vendarle pomembna skupina, kajti – pa naj bo to dobro ali slabo – pripadnice in pripadniki srednjega razreda postavljajo norme drugim razredom tako na področju odnosov kot tudi dela.¹¹ Ta skupina ima razkošje izbir in priložnosti, da izboljša svoja življenja, v kakršnem uživa le malo drugih razredov. In vendar to razkošje pogosto spremljajo tesnoba in pretresi.¹² Prav ta kombinacija priložnosti in pretresov mi je kot raziskovalki omogočila, da sem razbrala izzive, s katerimi se soočajo ti pari, pa tudi globlje psihološke in družbene silnice, ki vodijo do njih.

Skorajda vse osebe, s katerimi sem se pogovarjala, so prošile, da bi ostale anonimne. Da bi spoštovala njihove želje, sem spremenila imena vseh oseb in kraje prebivališča pa tudi druge lastnosti, po katerih bi jih bilo mogoče prepoznati, recimo spol in imena njihovih otrok. Polja delovanja teh ljudi so tako intimno povezana z njihovimi zgodbami, da so pretežno ostala nespremenjena, organizacije, za katere delajo, pa so prikrite. Toda vsi dogodki – odločitve,

ki so jih pari sprejemali; njihova dejanja; frustrirajoče, vznemirljive in občasno divje reči, ki so se jim dogajale – so natanko taki, kot so mi jih zaupali.

Četudi je ta knjiga osnovana na natančni kvalitativni raziskavi in analizi, si ne domišljam, da je način, na katerega sem sistematizirala izkušnje in dileme parov, objektivno ali dejstveno pravilen.

Kot pri vseh družboslovkah in družboslovcih skuša moje delo zajeti subjektivne izkušnje ljudi tako, da bodo drugim razumljive in se bo z njimi mogoče poistovetiti, ne da bi v tem procesu izgubile svojo človeškost. Cilj celotne knjige je poudariti skupne točke med pari in pokazati pristop, ki lahko vsakomur nekaj ponudi.

Izrisovanje vaše lastne poti

Moja raziskava kaže, da pari, ki uspešno krmarijo skozi svoje tranzicije, sicer sprejemajo radikalno različne odločitve, vendar pa imajo skupen pristop. Posledično se ta knjiga osredotoča na to, kako se lahko pari kar najbolje prebijajo skozi tranzicije, in ne na to, *katere* specifične odločitve bi mogli sprejeti ali katere življenjske strukture bi morali posvojiti. Ta osredotočenost na proces in pristop vam bo omogočila, da sprejmete čuječne življenjske odločitve in razumete njihove posledice, medtem ko ohranjate trdno razmerje.

Zaradi sledenja mojemu pristopu za soočanje s tremi tranzicijami izzivi v življenju dvokariernega para ne bodo izginili, lahko pa se s tem povečajo vaše možnosti, da boste uživali dolgoročno rast in občutek izpolnjenosti tako v

svojih karierah kot tudi v družinskem življenju in v partnerskem razmerju.

Če s partnerjem iščeta načine, kako uživati bogatejši, bolj zadovoljujoči karieri, medtem ko hkrati negujeta globoko in trajno razmerje, je ta knjiga za vas. Popolnega dvokariernega para ni – življenje je preveč zapleteno in nepredvidljivo za kaj takega. Toda razumevanje izzivov, ki vas čakajo, tranzicij, s katerimi se boste soočili, in orodij za komunikacijo, reševanje problemov, pogajanje in vzajemno podporo, ki so bila v pomoč drugim parom, lahko povečajo vaše možnosti, da ne boste le preživeli, temveč tudi cveteli.

PRVA TRANZICIJA

**Kako lahko
poskrbiva,
da bo to delovalo?**

